

Morgenbladet, 2 des. 1950

Lord Hankeys ærlige tale

Lord Hankey: Handlet vi rett? — Dreyer.

Lord Hankey er en klok og innsiktsfull mann med lang politisk og administrativ erfaring, og denne boken er så aktuell som vel mulig. Han trekker nemlig frem visse uheldige og uriktige beslutninger av vestmaktene under og etter krigen, og påviser hvilken skyld de har i den verden vi nå lever i.

Først og fremst har vi krigsforbryterprosessene i Nürnberg og Tokio, hvorav særlig den siste er blitt gjenstand for en flengende kritikk. Lord Hankey, og mange med ham, hevder at selve grunnlaget for disse rettssakene sviktet, fordi det begge steder satt russere i domstolen. Følgelig måtte man behandle og pådømme Tysklands og Japans uomtvistelige aggresjoner uten overhodet å komme inn på de samtidige russiske angrepshandlinger. Alle forsøk som forsvarerne gjorde på dette, ble avvist. Den unnskyldningen vestmaktene anførte, var russernes «nærtakenhet». Men denne «nærtakenheten» hindret en etter vest-europæisk oppfatning redegjort rettergang.

Lord Hankey beskjeftiger seg i første rekke med den meningsløse dom over den japanske utenriksminister Shigemitsu, som fikk syv års fengsel. Han hadde faktisk arbeidet for freden, og det skyldtes utelukkende russerne at hans navn ble oppført på listen over de tiltalte. Det vil sikkert glede Lord Hankey og andre at den gamle mann nå er satt på frifot — naturligvis mot russisk protest.

Under omtalen av det sviktende grunnlag for Nürnberg-dommene kommer forfatteren også utførlig inn på spørsmålet Norge. Her vil han ha frem at den britiske planlegging av aksjonen mot Norge i virkeligheten begynte før den tyske, ja, at den tyske aksjon skyldtes disse britiske forberedelser. Men det synes som Lord Hankey her har blandet sammen to ting: han identifiserer nemlig daværende marineminister Churchills forsøk på aksjon med den samlede britiske regjeringens holdning, enda det fremgår av de dokumenter han henviser til at kabinettets flertall var imot Churchills planer. Imidlertid

er det vanskelig å få dette til å stemme, og det ender da også med at Hankey motsier seg selv: etter først å ha fortalt at «den britiske regjering» begynte å planlegge sin offensiv i Norge fjorten dager før tyskerne, må han langt senere medgi at «kabinettet ikke lot seg overtale av Churchills argumenter til å gi slipp på sin nøytralitetspolitikk». Tyskernes og de alliertes Norges-planer utviklet seg faktisk side om side, uten at den ene part kjente noe til den annens hensikter; Hitlers angivelige «kjennskap» til de britiske planer innskrenket seg til det Quisling hadde tutet ham i ørene. Men alt dette er ting som

det nå burde være skrevet nok om. I denne sammenheng kan det for øvrig nevnes at Lord Hankeys fremstilling av Norges holdning til den store mineutleggingen i 1918 neppe kan sies å være helt uttømmende.

Forfatteren kritiserer også sterkt, og som det synes med megen rett, vestmaktens krav om «betingelsesløs overgivelse». Det har hele tiden vært meget delte meninger om dette påfunnet av Roosevelt. Lord Hankey hevder at det bare bidrog til å forlenge krigen, og hans argumentasjon virker helt overbevisende for Italias vedkommende. Sannsynligvis gjelder det samme også Tyskland. I allfall har han helt rett i at det bare er én stat som har hatt fordel av dette kravet, nemlig Sovjet-Samveldet, som takket være det kunne legges hele Øst- og Sydøst-Europa under seg og rulle ned jernteppet.

Lord Hankey setter fingeren på noe av det essensielle i europæisk politikk i dag, og han klarlegger spørsmål som det fremdeles råder atskillig forvirring om. Selv om man ikke er enig med forfatteren i ett og alt, leser man hans bok med den aller største interesse. Det er en vektig og verdifull bok, en bok til å få forstand av.

Trygve Width.